

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG СВІТ

річник II. число 7., апріль 2004
II. évfolyam 7. szám, április 2004

**Наслідство А. Годинки
і наша сучасна мовна реальність**
Василь Хома

**Що нас, мадярських русинув,
чекає у Європі?**
Іван Манайло

Доклады международной памятной конференции, посвященной 140 р. дня рождения академика Антония Годинки

Наследство А. Годинки и наша современная языковая реальность

Я не лингвист, зато не буду говорить о специфических лингвистических проблемах, как разрабатывал А. Годинка в своих историко-теоретических и лингвистических публикациях, что были и суть объектом начального исследования многих ученых. Але лингвистична проблематика в односторонній з наслідством Годинки ся дотыкати не лем історичних наукових дисциплін. Она ся прямо односить і ку сучасній мовній практиці, майже коженденній комунікації вшитких Русинів і в кожній країні, де они жыють. Тым же тота проблематика є неодлучна од коженденної роботи тых людей, што беспосередньо або в робочім порядку і в комунікаційнім процесі ужывають русинський язык як свій працевий інструмент. Односить ся то главні ку людям преси, радіо і телебачіння, учителів і само собою, писателів. Так само ся то односить і ку священнослужителям, котры коженденно працюють меджі народами.

Правда, не вшиткы тоты люде єднак заінтересованы специфічними проблемами русинського языка, як наприклад, редакторы русинської преси, радіо і телебачіння або учителі в школах. Тым же тота проблематика русинського языка дотыкати людей пера, котры ним нарабляють перманентно кождый день. Якраз про них історико-лінгвистичне наслідство А. Годинки є дуже цінне і поучне. Головно з аспекту аплікації русинського языка не лем як письменного языка Русинів в сучасности, але і як літературного языка про цілий русинський ареал. Може ся видіти, же така максималістична мірка на русинський язык є утопією. Але як поспостеримо на невеликий період часу од зачатку 90. років минулого стороча, коли оживило обродження Русинів в наших країнах і што было досягнуто і ширіну русинської ідеї меджі Русинами в тім великім ареалі, то можно оправдано твердити, же Русини цілком уж стигли шось зробити, шось уж досягли і они тепер мають же можности розвивати своє русинство.

Повіджене не значить, же уж вшитко є досягнуте, же не є чом далше ся боятися, ці Русини пережыють. Ні! Далеко не вшитко є уж досягнуте. Мы сьме іщі на зачатку глибокого пробудження Русинів до жытця в демократичній системі сполучности, яка ся указує по вступі наших країн до Европської унії. Якраз ту по вступі до ЕУ про вшитких Русинів ся вытворять шырші можности ближе сполучувати на тім, што нас зєднує, што є про нас, вшитких Русинів, сполучне і потрібне. Правда, поки Подкарпатя в рамках України зостане мимо ЕУ, проблеми інтензивної комунікації меджі вшиткыма Русинами і їх зєднування і сполучування меджі нима іщі нас будуть немало турбувати. Але під тиском ЕУ і они ся наїсні змінити. Я мам на думі главні мовні проблематику. Видить ся ми, же в тій області сьме мали поступити далше, як сьме поступили до тепер. Уж і зато, же в кожій зо сусідніх країн дастьо ужыточне і в мовній області є уж зроблене в смислі наближення правописних, граматичних і інших мовних норм русинського языка і наберать реальну подобу. Видить ся ми, же то не є лем моя ілюзія. Не лем то, наприклад, же на

Словенську уж скоро 10 років (од януара року 1995) маме кодифікований русинський язык. То не значить, же ту не суть ніякы проблеми. Але є основа, є база, на якій можно далше поступати, розвивати русинський язык, єго штіль, єго термінологію, обогачувати єго синонімію і т. д.

На мій погляд, шырше ся нам отворили і можности ку вытворенню приступу ку зближованню окремих подоб русинського языка в наших країнах. Наприклад, лемківської подоб русинського языка в Польску і на Словенську. Можне же ту бы найскорше ся вытворила можність выпрацювати сполучны правила орфографії і тожових граматичних правил. Подля неповних інформацій, які мам од приятелів з Подкарпатя, і їх мовознавці усиловно працюють на приступі ку мовній уніфікації різних своїх діалектів, жебы вытворити шырше акцептовану подобу русинського языка в цілім їх великім регіоні. Тото сполучне намагання значно бы посилюло обєднуючі тенденції до будучого сполучного літературного языка вшитких Русинів.

То не значить, жебы ся мала знижыти або занедбати функція окремих діалектів в русинських регіонах. Ні! Їх місце іщі довго буде незаступним в коженденній комунікації мас русинського населення. То є природный процес. Так само природным процесом суть і тенденції до вытворення письменних русинських языків в окремих регіонах, де жыють Русини і стремління здоконать тоти языки, на основі котрых писателі, мовознавці, учителі, духовны особы і технічна інтелігенція будуть вытворяти свою русинську культуру і уменія і свій народный животный штандарт. Тот процес вытворить основу про формованя умов зближованя вшитких подоб русинських письменних языків і вытворення єдного про вшитких Русинів літературного языка.

Може ся вам видіти, же я одбачив од того, чім єм зачав, т. є., што з тым мам А. Годинка і єго історично і мовно-научне наслідство? На мій погляд, тото наслідство є златым фондом, фундаментом, на котрім треба будувати основы сучасного культурного жытця модерного русинства. З виужытєм єго наукових досліджень русинської історії, релігії і культури і особливо русинського языка в єго діхронічній і синхронічній розвою. Є правда, же сучасність далеко поступила в розвою сполучности, єй інтеграції а тот поступ выжадує і діякы корективи в Годинковій антиципації можного розвою русинського письменного языка. Він выходив з того, же літературный язык ся обычайні вытворять на основі живого діалекта. „Язык литературы всягда даровиті писателі розвили із простонародного так, же яли на одном із наречій писати...”, написав свого часу Годинка (Вибрані рукописі Антонія Годинки, Nyíregyháza, 1992, s. 1040. Подрібніше о тій проблематиці написав Іштван Удварі в статі „Русинские глаголы венгерского происхождения в „Русинско-венгерском словаре” Антония Годинки. Наукові дослідження на честь Антонія Годинки, Nyíregyháza, 1993, s. 63, в книзі Образчики з історії пудкарпатських русинів.

XVIII. Столітє. Ужгород, Видавництво В. Падяка. 2000, с. 274-276 і інде).

Треба акцентовити не лем многосторонны научны стрмління і досягнута А. Годинки, але і тенденції ёго діяльства, котры вели ку явным, належно не оціненым в часі їх зроджіння, успіхам у вытворёваню письменного, літературного русинського языка. Я мам на увазі практичну реалізацію правописных і ґраматичных норм, яку апліковав І. Гарайда, безпохыбно інспірований А. Годинком - не лем своїм колишнім професором в Печській універзіті, але і автором напутственного слова у 1. - 2. числі журналу ЗОРЯ, што в 1941 року зачало выдавати Подкарпатске общество наук (ПОН). В тім языку выходила тогдышня русинська преса, книги і остатня письменность.

Я далекий од того, жебы єм твердив, же тот язык мать быти прикладом про сучасных русинських языкознателів, котри вытворяють правописны і ґраматичны правила і нормы про ужывателів русинського языка. Выходячи з прикладів подобы русинського языка, нормованого подля Гарайды і ёго сполупрацовників в ПОН, виходить, же авторы языковых норм русинського языка їх друкарських выдань мали справні наставлений компас. Не нагодов они говорили о русинськїм літературнїм языку. Як є знамо зо животописной літературы о А. Годинкові, він був першым председом ПОН. Напрошує ся вопрос: ученик Гарайда не був в контактї зо своїм учителём, котрый був того часу найавторитатівнішым ученым в области досліджовань історії Русинів і розвою русинського языка?

Як возьмеме до увагы, што писав о формованї літературного літературного языка А. Годинка і поровнаме то з тым языком, котрым писали культурны діятелі на окупованій теріторії Подкарпатської Русі до року 1945 (подля видань ПОН), то виходить так, же они поступали в інтенціях А. Годинки, респектївно ёго концепції ці теорії літературного языка. О тім ня пересвідчує главні штїл тексту вступного слова редакції журналу ЗОРЯ і особливо слово А. Годинки ку читателям. А тот язык і в поровнанї з языком Годинковой книжки з року 1923 „Отцюзнина...” уж був іншым языком. В нїм ся одразила майже 20 рочна еволюція самого Годинки і той бурной історичной епохи, котра позначила цілий меджівойновий період новыма конфліктами і выплываючіма з них траґедіями. Текст СЛОВ-а Годинки то уж не є языком „Отцюзнины”..., але сформований новий ступінь письменного языка тогдышнїй культурной русинської сполочности на окупованій теріторії Подкарпатської Русі.

Видить ся мі, про што не мам достаточно аргументів, же дакотры русинськы авторы, окрім словенських, польских, американських і іншых намагають ся писати языком Годинки. Прикладом про них є штиль языка, аплікований Годинком в „Отцюзнині”... Але який прогрес зажив Годинка в своїм штїлі за нецілых 20 років!? Яка еволюція поглядів в змыслі розуміння письменного, літературного языка подкарпатських Русинів. В роках 1941/45 він уже не пише сокрыницьким нарічєм, але літературным языком, унормованым в ПОН, председом котрого був він сам, Годинка. Тот язык правописно і ґраматично унормованый І. Гарайдом в ёго ґраматіці руського языка був языком пресы і книжных выдань ПОН за цілий період ёго екзистенції 1941-1945. Вертати ся ку сокрыницькому нарычу в условиях 21. стороча, на мой погляд, бы вытворило неоправданий анахронізм.

Я міг просмотріти не як лінгвіст, але як общїй філолог-

літеритор, лем даскілько текстів, які містять ся в публікації Михала Капраля „Подкарпатское Общество Наук”, Публікації: 1941-1945. ПоліПрінт. Ужгород 2002. Тоту книжку він мі ласкаво послав в минулім року по 7. СКР в Пряшові, за што я ёму дуже и дуже повдячний. Жалю лем, же дотеперь я не міг прочітати веце публікацій ПОН прямо і безпосереднє окрім тых, што включены до книжки М. Капраля. Але і з того, што в тій книжці приводить ся бібліґрафічно, плюс наведе даскілька текстів, давать можность представити собі тот огромный прогрес, поступ в розвою русинського літературного языка подкарпатських Русинів, який было досягнуто з ПОН.

Правда, подрбніше єм прочітав єдну научну публікацію, котру выдала в року 1942 Книгопечатня о. Василян в Унгварі. Є то Історія подкарпаторуськой литературы, автором котрой є Штефан Добош, пізніший першый ректор Ужгородської універзіты, який по року 1945 переселив ся на Словенсько і довгы roky був доцентом Пряшівської універзіты. Выдав окрім той і далшы публікації о русинських будителях 19. стороча по руськы. Русинський язык тоды був мімо закона. Характерно, же на кінці той публікації є поміщена обсяжна інформація о Подкарпатском обществе наук, „... цілюю котрого є плекати і розвивати народный язык подкарпатських русинов і містну народну литературу”. Язык той публікації я виджу як выслідок намагань ПОН. Яке реалізовало концепцію літературного языка А. Годинки. Тым веце, же заложія і діяльство ПОН ся реалізовало під ёго научнов опеков.

Тот розвой я виджу не як спеціліст - лінгвіст, акцентую, лем як філолог - літератор, який ужывать конечну, т.е. сучасну подобу русинського літературного языка, до какой ся допрацовала русинська культурна публіка, повіджме, у нас на Словенську. Прибачте мі за смілость ці якусь дерзость того, што далше повім. Мі ся видить, же тота подоба літературного языка, яку кодїфіковали Русины на Словенську в року 1995 мать слїды тенденцій той концепції русинського літературного языка, яку розвивав А. Годинка од зачатку 20. через 30. roky і особливо в текстах выдань ПОН. Акцентую, же Годинка був „председателём Общества”, то значить, же ёго языкова научна концепція там доміновала як шпеціліста з високов авторітов. Як єм спомянув выше, еволюція концепції русинського літературного языка ся видимо проявила в ёго статях 20., 30., і 40. років аж до кінце ёго

живота, коли він мав 81 років. Штіль тых статей і вступного слова до журналу ЗОРЯ несе уж знак майже нормованого русинського літературного языка, до якого ся допрацювали діятели ПОН.

На жаль, іншы статі А. Годинки з видань ПОН я закыль не мав возможности читати. На мій погляд, такой словниковый фонд, ґраматика і правопис, яка ся зауживала в текстах ПОН, свідчить о великум прогресі у формованю русинського літературного языка, ёго модерной подобы. Тот разной і загамованя розвою не лем русинського языка, але і русинської културы, реліґії і цілої русинської спільноты, што сьме зазнали за болшевіцького тоталітарізму, не лем затримав розвой русинського народа на ціле півстороча, але скасовав вшыткы демократічны формы фунґованя русинської сполочности. Вытворили ся майже середнёвічні условия інквізиторських слідовань і переслідованя інакомыслячих людей в імені абстрактной ідеї соціалізма. Вшытко тото вісить над нами як проклятя, як тягарь, котрый нам заваджає свободно ся розвивати.

Як ём спомянув на зачатку, же нашы русинскы языкознателі лінґвісты у нас на Словеньску, на Подкарпатю, ту в Мадьярську, в Польску, в Америці і інде мали бы ведно подумати, як поступати далше з вытворянём языковых норм русинського літературного языка. Ёдного про вшыткых Русинів! Треба конче ся зьєднотити на основных правилах вытворіння основного словникового фонду, ґраматичных і правописных норм і сформулювати сполочну теорію на основі уж екзистуючих лінґвістичных матеріалів і організувати творчі ґрупи про приправу проєктів з становлєнєма етапами і цілями. Діло в тім, же в условиях вытворіння ЕУ контакты меджі Русинами вшыткых реґіонів ся інтензивно росшырять, в наслідок чого выникне акутна потреба перманентной комунікації меджі нима. В таких новых условиях без знормованого сполочного письменного і говореного русинського слова тяжко буде зьєдночувати роздробєных в різних країнах Русинів. Іде о зьєдночованя духом, о ідейне розуміння своєї етнічно-народной належности, не о якесь імаґінарне вытворєваня Русинії ці чогоськай подобного. В тім процесі вшытко позітівне з минулости треба жуытковати, особено скусености языковой і културной практикы ПОН. Припоминам ту і стремління і нашого національного ґенія А. Духновіча, який в корешпонденції з галицькыма діятелями вызывав їх на вытворєня єдной подобы русинського языка, в котрій бы не мали місце звуки „що”, „щобы” і т.п.

Дотеперішня кодифікація русинського языка, в дакотрых країнах або приступы ку ній наісні указала нашым лінґвістам, де суть проблемы, чім ся розсходиме меджі собов і чім сьме собі близко. Веце, інтензивніше ся нам треба ведно радити, жебы досягнути згуду на вытворіння норм сполочного про вшыткых Русинів літературного языка. То є зарука пережытя русинів в кожій країні, де они жыють спокон віків. Час уж не вытримать одклад. Інакше бесслідно заникнеме в пропасти історії.

Василь Хома
Братіслава, 2004

Од редакції:

Пуд час посвяченя памятной табы академика А. Годинки у Пийчському Університеті выступленіє Др. Ласло Медве затронуло душу вшыткых русинув, котрі ся зобрали на йсе торжество. Многі просили нас, оби сьме опубліковали йсе выступленіє по-русинськи. В планах редакції надале - выпуск прилоги Русинського Світа на двох языках: русинському и мадярському.

У прилозі буде опубліковано выступленіє Др. Дасло Медве и по-мадярськи. Надале Русинський Світ буде выходити по-русинськи, лем даколи єден вадь два боки будуть по-мадярськи.

У спередущому номері начали сьме публікацію докладув памятной конференції, посвяченої 140 р. из дня рожденія академика А. Годинки. По илику наперво зачали сьме публікацію докладув наших загатарних гостюв, котрі своїми файными выступленіями возвысили научный характер конференції и внесли незабвенность у торжественну атмосферу. Испершу опубліковали сьме доклад Валерія Падяка „Антоній Годинка и идея реформы русинского литературного языка у 70-е годы XIX. ст”. К сожаленію, позад технічных хиб, у дакотрых містах не усе удалося нам угледіти, де автор хосновав букву ў, най еун нам за йсе перебачить.

Высокочестована Празднующа Публика! Пані и Панове! Русины, сестры и братья, и широка дружина!

Століттями жив - и сими днями изась живе - на території историчной Мадьярщины, на склонах Восточных Карпат, невелика народность, носяща културу Кирилики, котра хоть и в бідності, айбо спокуйно робила за каждоденный хліб, аж до отторженя території, до заключєня Трианонського мирного договора. На основані гибы права на самоопредєленіє, даного политиков Великих держав, айбо без того, штобы позвідати, народ на протязєні ХХ столітя мав выслужити шість політических режимув, доки под фальсификующим исторію лозунгом „воссоединения” всевластный владыка насильственной имперії, обіцявшей найвысшу общественну формацию, єдним распоряженієм лишив його віры предкув и материнского языка.

Сыном сього народа, „gens fidelissima” найвірнішого народа, котрый себе все называв русином - и днись так себе называє - є академик Антоній Годинка - профессор, декан, ректор магнификус, котрый родився перед сто сорока роками.

Основу свого мировоззренія, а у ньому любов до науки, вун принюс из дому. Основана Марийов Терезийов Ужгородська духовна семинарія Мукачевської греко-католическої єпархії для „вірных грекув”, пак теологический факультет Университета, основаного Петером Пазманём, и тісно из ним сотрудиначавша Школа Церковної Літературы Центральной Семинарії, а иши философський факультет - бо там „діти рузних етничностей жили у файному согласіи вьєдно из вірными сынами общої отцюзнины” - углубили и зробили осознаннієм його убіждєніє, пуддержували його интерес до наук, у перву очередь до исторії, и открыли перед ним капуры, ведуші до світа науки.

Вун сисі, сторонним наблюдателем восприняті як „случайні”, „пудготовительні”, пак пужніше, уже научні творческы остановки по принципу причинности

„звалёвав” на Провидение. Пуд час деканства у Пийчу заявив, што сим путем достався од Земплина, од родинного дома у Ладомірі до Студеного(потока) у Марамороши, по ріці Вича до Латориці, пак од Ужа до Тисы и Дуная у Пешті.

Малый „обходный путь” являли собов Відень (Вена) и Рим, шобы пусля програной войны и прекращения професорства у Братиславі, начав заново свою діяльність и продовжив поручену йому роботу у Пийчі. Перечислені научні останковки были звязані из персональнов духовнов меценатуров и дружбов из такими знаменитыми учеными епископами, як основатель римського Мадярського Исторического Института, Вилмош Фракнои, руководитель уряда по боротьбі из нището на Верховині, Дюла Фирцак, строитель сього научного центра, перед главным входом котрого стоиме, Дюла Зічі. Споманім туй и стрічу академика из папов Лео XIII.

Тісно тычеса до научного творческого пути его общественный путь. Коллеги и студенты по обычаю тых часув выражалися по-латинськи: вун исходив из філософського принципа *cogito ergo sum* (розмышляю, значить существую), повседневно приміняя *homo sum, nil humanum a me alienum esse puto* (я чоловік, и ништо людськое мені не чуждо). Його методіку характеризовали постоянно включенным регистром *vox humana* (людський голос).

Признання принципа *civis Romanus sum* вун сам дае нам знати у двухполусному товмаченю тим, што отрицае существование нейтрального мировоззренія. На скалисто твердой почві, из несигибаемым хребтом, прямо стоя як тополя, ученый - историк исповідуе действительность и правду першого Рима.

Третий Рим не признає и пуд славянским началом. Сотворенный из слов „ката” и „ликос” - принцип универсальности „католикос”, то есть никого не исключаящий, булше того, принимающий вшытких порядочных людей, прикапчанный до його персоны у сакральному и профанному розумінні, мож приміняти як постоянный атрибут. Подобное высказуе його етимологическа работа як ученого - слависта из перенятіем греческого названія „христианос” и тождество слов „христианин” и „крестьянин”. Йсе вун описав у своей основной работі и доказав наличие сих выражений и у русинського народа до унии.

Про значение гражданського, „гунгарус” принципа *civis Romanus sum* мы можеме узнати из бесіды академика у день 400 годовщины мохачской битвы, котру вун проголосив при вступлении на деканський пост. „Турок был лем молотом, што бив нас по голове, а ручка молота была у туй руці, што у Трианоні нас уничтожила”. Доказуе из логическов аргументацийов, што практическое осуществление права на самоопределение лем писана благодать, глас вопиющего у пустыни. По аргументації Алберта Аппоні она нич не значила для тих, котрі ся держали принципа „*vae victis*” (горе побежденным). „Нам позад Трианона треба, исходя из даной ситуации, взяти на себе тяжку роботу по возрождению. Треба создавати цінности. Молодых треба воспитовати. И для воспитания духовных цінностей Клебесберг Куно уже зробив перши крокы. Бо „*navigare necesse est*”.

Знаеме, што Антонію Годинці нова Чехословацка держава предложила триумфальну дорогу, ведущу до научного „парнаса” Праги. Айбо вун не вухосновав сию возможность, бо исповідовав принцип „*civis Romanus*”. При торжественном посвященіи в деканы уже стало ясным, што новый декан є задунайським, баранянським мадярським ученым. Преса сообщила, ош Антоній Годинка є ученый, котрый на ушытку Мадярчину є „знатоком русского, рутенського, и польського вопроса, то есть славянского вопроса европейского уровня”. Вун показав благородный примір студентам университета, коллегам и городу тим, што свою изгладовательську

работу розширил и на изучение истории региона.

Ученый, совместно из историком свои эпохи Шпенглером, признає розділение культуры и цивилизации и признає превосходство культуры. У тот же час не принимає ани смерть культуры, ани ужасы эпохы. В отвіті на вопрос „Чи є Советы страшилищем?” проявляея його оптимізм и историческа философія, котру изложил на папирі його колега Антал Шутц по-мадярски: колесо истории иде вперед по вызначенному пути, но його полуобороты значать у историческом времени ничтожны ретроградні періоды, айбо пусля пройденного пути, у кунці туннеля у світлі видно сближение параллелей.

У самі тяжкі роки существования университета, коли и надіятися не мож было на дотацию государства, стало пуд угрозов його существование. Реалізовався факт „*fluctuat non mergitur*” (плавати, не тонути). У юнію, 1932. года руководство города и депутаты из огромным большинством проголосовали не лем гроші на сохранение университета, но и расходы на обновление. У год, предшествующий выходу на пенсию, обединивши усилия университета и города, уже не зовсім молодой ректор, из великим пудіомом и энергийов, закончив строительство юридического и філологического факультетов.

ПАНИ И ПАНОВЕ!

Днесь им прийшов хвалити сына мойои малої отцюзини. Бо было вдохновляющее чувство видіти пудготовку потомкув до сята, їх старання. Од дниська реально близость буде напминати нам ту эпоху, котра А. Годинці напминала стихи Бенедек Вирага, а нам його самого, коли гуляв по улице Каптолон и читав стихи:

Ой, як бым хотив жити давно...

**... коли душа ся розкрывала, пановала доброта,
а не днись у час глупой модерной техніки.**

Жив бым серед добрых людей.

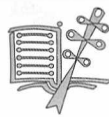
**Днесь, коли на земли кров и слезы, а не роса,
Хотив бым бігти назад, назад, назад.**

Но так як у реальной истории се не дано, най буде сись день як пудзній, но безмятежный спомин и най припомниме послідное предложение родившегося 140 рокув тому, у 70 ручному віці помершого, позад 44-рочної безперервной тяжкой работы ушедшого из нашего университета на пенсию профессора:

„Да Господь поможет сому варышови у благородных стараниях, сохранит университет и дасть розцвісти філологическому факультету!”

AD MULTOS ANNOS! НА МНОГАЯ ЛІТА!

Др. Ласло Медве
Товмачив Др. Янош Сабо

Духнович - як священник

Духнович як душпастыр не много проробив серед народа - всього 5 літ. В основному робив в єпархіальній адміністрації, як архіваріус, а пізніше - як конзисторіальний нотаріус єпархії, де мав доступ до архіву і багаті бібліотеки і нагоду до літературно-наукової творчості, котру повностю існуював на духовне обогашення народа, посредственно через свої твори научати, просвіщати молодых и старых, прививати їм любов к источнику добра и щастя - Господу Богу, прививати естетичні чувства, чувства правды, справедливости: цінити красоту духовної чистоти, любити своє, любити свой народ, любити свою минулость, бо, хто не любит свою минулость, не заслужує щастливу будучность.

О його релігійній творчості стоить окреме остановити ся на самых знамых церковно-теологичных творах. Из под його пера 1851. р. вийшов „Литургический катехизис“, молитвенный и пісенный зборник „Хліб души“, 1854. р. виходить його дуже популярный „Молитвенник для русских дітей“. Сі книги за другу половину 19. століття и первую половину 20-го выдержали у нас 10 переизданий. Но самым насущным и популярным став „Хліб души“. Якби його удало ся нам издати - се був бы майкрасшый подарок в память о. Александра Духновича.

о. М. Бескид,
гр.-кат. священник

Піснь народна руська

(Вручаніє)

Я русин был, есьм и буду,
Я родился Русиним,
Чесний мой род не забуду,
Останусь его сином.

Русин был мой отец, мати,
Русская вся родина,
Русини сестри і брати
І широка дружина.

Великий мой род і главный,
Міру есть современный,
Духом і силою славный
Вірою неізмінный.

Я світ узріл под Бескидом,
Первый воздух русский ссал,
Я кормился русским хлібом,
Русин мене колисал.

Коль первый раз отворил рот,
Русское слово прорек,
На аз-буці первый мой пот
З молодого чела тек.

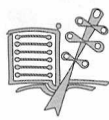
Русским потом я питан был,
Русским іду расходом
В широкий світ: но не забыл
З своїм знатися родом.

І тепер кто питает мя,
Кто любит, кто мя держит?
Самое русское плем'я
Годность мою содержит.

Прото тобі, о роде мой,
Кленуся живим Богом,
За печальный труд і любов
Повинуюся долгом.

По всей жизни почесть праву
Мой дух тобі принесет,
От всей души, силы славу
Дух мой твою вознесет.

О, я тебе не забуду!
От всіх сердечных утроб
Возлюблю тя, твоім буду
Сином, другом аж по гроб.

Піснь земледільця - весною

Літай, літай, жаворонку,
В воздуху кружи,
Заспівай мні і легонько
Щебеч до души.

Возносятся надо мною
К солнечным лучам,
Моє серце за тобою
Взлетит к небесам.

Пой, любезный пташку польный,
Богу в висоті,
Что он дал сей живот вольный
Мені и тобі.

Прославляй Его за дари,
Что нам тут сослал,
За той дождь із теплою хмари,
Что ранком упал.

І моли Его смиренно
О всю благодать,
Най дарит он каждоденно
Нашу землю-мать.

Най хранит Он нашу ниву
Од сваров і туч,
Най дасть росу незлобливу
І грюющий луч.

Пой, молись, - а я посію
Здорове зерно,
Черно-землею накрию -
Не згибнет оно!

А як буйно нам повсходит
І в дородний час
Щедро поле Бог зародит,
Поділимся враз.

Так літай же, жаворонку,
Веселись, співай,
Доколь нашу родиноньку
Видиш в житя - май.

Бо не долго - і нас скриют,
Як зерна ось-ті,
Чорно-землею закриют
В глухой самоті.

Но не равна буде доля
Меж нами тогда:
Мене ждет там лучша роля,
З тебе ні сліда.

Дух мой, як ядро зернати,
Здерет земну пліснь
І там будет проживати,
Где безсмертна жизнь.

Ч Е С Т Ь.

Честь есть найдрагша на свѣтѣ
Паче сребра, и злата,
Знай ю красно сохранить,
Абы ти не отнята,
Кто о чести мало дбаеъ
Сей не много еѣ маеъ,
А кто честь не познаеъ,
Скотови ся равняеъ.

Г Р Ъ Х Ъ.

Найболше зло завѣсть
Есть; бо она не вѣсть
Почитати полезно,
И думати любезно,
Завѣстію діаволею
Смерть приде во міръ.

Другое зло гордость
Возвышенна бодрость,
То естъ: себе славити;
И другаго низити;
Гордостію Евїиною
Смерть вниде во міръ.

Третее естъ скупость;
То найболша глупость
Даремно избивати
Убогому не дати,
И глупою скупостію
Смерть вниде во міръ.

Сѣми пороками
Главными грѣхами
Пыхою, завѣстію
Пустою скупостію
Обѣщанна, но не знанна,
Смерть вниде во міръ.

Варуйся скупости,
Завѣсти, горлости,
Буди щедрый, смиренный,
Буди любый, пріемный,
И ближняго все почитай,
Смерти не бойся.

ГОД АЛЕКСАНДРА ДУХНОВИЧА (Газеты и журналы)

Ціль нишньої статі поінформувати общественость из такої теми, яков є публіцистика, поінформувати, што ся указало в пресі за сесь год - год Духновича - на Подкарпатю, які новинки майбўлше почестовали русинського будителя и які авторы постаралися сказати за Духновича майліпше.

Може дако и не знає щи, што видавательство В.Падыка в'єнно из Закарпатськов обласнов універсальнов научнов бібліотеков (ЗОУНБ) видає кварталники из титулом „Закарпаття на сторінках преси”, а то чотири раз на рўк, и там ся фіксуют ушитки публікації из карпатознавства, што ся указали у веце як 130 новинках и журналах України - республіканських, обласных и районных, популярных и щи молодых, што ся видавут про широку общественность або лем про даяку часть люди, спеціалістў а т.д. Суть то такі, приміром, новинки: „Старий Замок”, „Фест”, „Срібна Земля”, „Новини Закарпаття”, айбо и газеты „Дзеркало тижня”, „День”, „Урядовий кур'єр”, „ПіК”, „Сільські вісті”, „Захід”, „Дзвін”, „Голос України”... Суть то и районні газеты „Вісті Свалявщини”, „Голос Верховини” (Воловець), „Вісник Хустщини”, „Карпатська зірка” (В.Березний) а так дале а т.д. Єдним словом, такий доста широкий спектр одбора публікацій дає об'єктивну можливість оцінити, што было зроблено у тўв або иншакўв темі.

Говориме нись за єдну тему - 200-рўчя из дня народження Александра Духновича.

За первый квартал 2003 года статистика фіксує 25 газетно-журнальных публікацій. Майбўлше было зафіксовано за 2-ий квартал - 44 статі! У третьому кварталі вказалися лем 14 публікацій, помежи котрих добра половина - се статі из прашівської русинської преси. За четвертый квартал щі не мож дати точну цифру, бо рўк щи ся лем скўнчив. Айбо, кїть ити за статистиков, то вже нись мож уповісти, што за 2003 год на Подкарпатю вказалося майже 100 публікацій за Духновича, а се, мож констатувати, красний результат! Се добрий знак удродження нашої історії, нашої культури, а се значит, што не схибили функціонеры ЮНЕСКО, котрі не суть ідеологічно зашорені, як дако в Україні, коли за пару годўв до юбілею прийняли рішєня уголосити рўк 2003-й у світовів історії годом русинського будителя, патріота свого народа, пламенного педагога, котрий знав терпіти и много бідувати за правду, за віру, за будучнўсть свого народа и свого языка, може и скромного поета, айбо такого, котрий у часі прозріня уголосив не од себе, а од имени свого народа магічні слова: „Я русин был, есмь и буду...”.

Публікації у пресі одбивавуть (и доста адекватно) состояние нашего краю у ділі національної орієнтації: єдні авторы сміло називавут поета русинським будителем, иншакі - хоть називавут Духновича русином, все ся сперавут на даякі інтерпретації єго слўв, што русинський - се значит украинський. Третьи говорят, што русини уже стали украинцями, завто треба говорити за общеукраинський характер творчости Духновича.

Тотим третим мож сказати: можеш сто раз уповісти слово „халва” - од того у роті ти солодко не стане”. Приміром, басня про Духновича як про всеукраинського поета мала би ся в Україні подпорувати даяким

серйозным ділом, хоть би у 2003-му році - році Духновича. А то значит, што офіційний Київ мав би у столиці України провести міжнародну научну конференцію; позад того, як звикло ся робити, великий сяточный концерт, то значит, што великі украинські літературознавци и историки вказали би ся на сторонах украинських газет из статями про Духновича. До того додаме радіо, телевізію а т.д.

Туй треба сказати, што на зачатку рока (десь ближе до виборўв мера у Мукачові) офіційна преса в Ужгороді стала доста активно трембітати за „ініціативу голови облдержадміністрації І. Різака” „щодо відзначення у місті Києві 200-річчя від дня народження... Духновича”. Газета „Новини Закарпаття” (статья В.Ганича, 13 марц.) тогди писала: „Днями на ім'я голови облдержадміністрації Івана Різак надійшов лист від глави Адміністрації Президента України Віктора Медведчука, в якому, зокрема, говориться: „За дорученням Адміністрації Президента України Міністерство культури і мистецтв (!) спільно з Київською міськдержадміністрацією розглянуло це питання и повідомляє, що у квітні публічними бібліотеками столиці будуть організовані книжкові виставки, бесіди, читацькі семінари тощо. Національна спілка письменників України, вчені-літературознавці працюють над літературно-художніми та науковими публікаціями для періодичних видань”.

Мняко кажучи, сеся ініціатива І.Різак лишилася лем на папірьови.

Чесні украинські інтелігенты из ідеологіов, ги дїтвакы из швабליками, не бавляться. Вони кажут: Шевченко - наш, Франко - наш, Леся Українка - наша, а Духнович???

Попобзераєме на статистику. У році Духновича из майже 100 газетно-журнальных публікацій за будителя у иншаких областях України, помимо Закарпатя, на сторонах ґазет и журналўв были напечатані лем тричотири незначительні статі ци просто інформації за Духновича. А то значит, што общеукраинська інтелігенция проіґнорувала юбілей Духновича у себе дома.

Иншакоє діло, коли украинських учених из Києва, Львова, Дрогобича, Донецька, Хмельницька позвали на конференцію до иншої держави - Словакиї, у Пряшів: там вони ходили, там вони виступали. По заграницях ходити - бідного украинського інтелігента силовати не треба!

Фактично, мож казати, што и обласное начальство в Ужгороді проіґнорувало Духновича. Киби не спонсорська помўч поокремих бізнесменўв-патріотів, меценатўв, як то приміром, Володимир Лизанець, котрий проспонсоровав комерційну виставу „Покаяня” (за драмов А.Духновича „Благодїтель преввишає богатство”), ци Василь Басараб, котрий дав поставити у С.Новое Давидково меморіальну табу на спомин про перебування туй будителя, киби не помўч двох десяткўв організацій, котрі подпорували вшелеякі акції на честь Духновича, киби не научна конференция у стїнах Закарпатського філіала Київського словістичного університету, на яку из цілої области прийшли из своїма першими научними роботами молоді духновичознавци, киби не сяточный вечўр на честь

А.Духновича у Мукачові, што го організувало Общество А.Духновича, не было би из чим серйозно одповісти русинам на історичне рішення ЮНЕСКО.

Ми в Ужгороді так ся и не дочекали од власти торжественного собрания на честь Духновича, яке би позберило русинів из цілого світа, и де би дакільки тисяч люди, што жиют по заграничах и най би вже слабо порусинськи говорят, вповіли би в унісон магічні слова Духновича „Я русин был, есмь и буду!”. Ми ся не дочекали од власти собрания, яке би позвало честовані гості од инших націй и народів и яке би перейшло у гала-концерт майліпших, майкрасных, майпрофесіональных - аматорських и заслуженых, и народных фольклорных русинських колективів. Ми што, бідні на таланты? Ніт!

Вернемеса ид статистиці. Постава Духновича, его титанічний подвиг укликали до життя у сьому році публікації, помеджи инших, М.Алмашія („Вістун світла в темній мгли”), К.Вашкеби („Людина доброї волі”), С.Віднянського и Д.Данилюка („Славний будитель закарпатських русинів-українців”), В.Гарагонича („Літературна діяльність Духновича”), І.Гудзоватого („Будительський дух Духновича”), Д.Данилюка („Видатний культурно-освітній і духовний діяч”), М.Делегана („Невичерпне джерело духовного натхнення”), І.Долиничу („Будителя-просвітителя пам'ятаймо”), П.Кальницького („О.Духнович і наша сучасність”), І.Миговича („Зразок чесного служіння рідному народові”), К.Найпавера („Ужгородські нащадки О.Духновича”), о.Ю.Сабова („Отець Духнович як священник і його релігійно-культурна творчість”), І.Сенька („Духнович в Ужгороді”), В.Сможаника („Просвітитель, будитель, громадянин”), Л.Тарацкезі („Як у Виноградіві відкривали бюст Духновича”), С.Федаки („Загадка трудів і днів Будителя”), В.Фединишинця („Геній Олександра Духновича”), І.Чопея („Незабутній образ у моїй пам'яті”), Т.Чумак („Духнович - просвітитель”), С.Бисаги („2003-й рік - рік О.Духновича”) и многих-многих других.

Курті інформаційні замітки на сторонах газет розказовали читателю за поточні новини, што ся тичут славного юбілею. Туй мож би споминути на такі статі: „ЮНЕСКО внесла ім'я Олександра Духновича до списку найважливіших ювілярів 2003 р.” (газета „Ужгород”), „Велика конференція - Духновичу і слов'янству” („Старий Замок”), „Високий форум підтвердив велич Духновича” („Старий Замок”), „Вшанували Будителя” („Карпатський євроміст”), „Земле моя рідна” („Новини Закарпаття”), „Освячено меморіальну дошку в пам'ять про О.Духновича” („Панорама”) и другі.

Виступили из інформаціями писателі и журналісти, голови общественных організацій. Назвеме деякі важні статі: М.Алмашія „Це був лише початок. Велика робота - попереду” - за научну конференцію у Закарпатському філіалови Київського словістичного університету; Л.Андрели „Пошанування великого Будителя Карпатського краю” - за честованя А.Духновича у школах Свалявщини; І.Лазоришина „Олександра Духновича вшанували науковці” - за научну конференцію в Ужгородському університеті; О.Лугового „В обществе русской культуры” - за повагу до поставы Духновича руської общины на Подкарпатю; В.Фединишинця „Духнович залишається” - за прем'єру спектакля „Покаяня”; Л.Філіпа „Вшановуючи великого будителя і духовного отця” - за юбілейні честованя у Народному домі им.А.Духновича в Ужгороді; тоже Л.Філіпа „А.Духнович в

Александръ Духновичъ.

колекції Краєзнавчого музею” - за важні експонати, што ся тичут пам'яті про русинського будителя а т.д. а т.д.

Мож говорити за рейтинг обласных новинок за числом публікацій. Туй ся раховало общое количество статей, без того, аби тоті матеріали пофалатовати на деякі розділы ці теми. Абсолютним лідером помежи подкарпатські новинки є газета „Новини Закарпаття”, котра має у своєму активі 26 публікацій. Далє йдуть такі новинки: „Карпатський Євроміст” - 10, „Старий Замок” - 6, „Панорама” и „Карпатська Україна” по - 5, „Срібна Земля” - 4. Цалком проігнорувала юбілей газета „РІО”, а на сторонах таких новинок як „Соціал-демократ” и „Європа-Центр” вказилася лем по єднїх публікації.

Позберила інформація дає можливість назвати авторів, котрі ся постарали підготувати ид юбілею майбұлше матеріалів. Лідером туй є п.Михайло Алмашій, котрий напечатав 9 матеріалів, далє иде В.Фединишинець - 5, Л.Філіп - 3, І.Уста - 3.

Год Духновича став реальнов ілюстраційов того, што час не годен истерти из генетичной пам'яті русинського народа имня его національного пастиря. Чим далє русинський світ оддаляєся од епохи, у котрїв жив Александер Духнович, тим майліпше ся видит подвиг народного поета, котрий все думав за будучність свого народа и свого языка.

Нись „пам'ятати на батька Духновича”, учитися по-сокольому літати - се значит супокійно позерати у будучність, у котрїв и через 200 років, як и нись, будут гордо звучати уголошені Духновичом у часі національного прозріння, не од себе, а од имени свого народа магічні для каждого жителя Карпатських гур слова: „Я русин был, есмь и буду...”.

Валерій Падяк

Што нас, мадярських русинув, чекать у Евроунії?

Мы, мадярська національна меншина русинув маємо тоту серенчу, ош уєдно из нашоу державов вступиме у маю місяцю до **Евроунії**.

Видиме ош доукола нас до сего готовлятьсє вшыткі: и государственні органы, и політики, и бізнес, айбо и прості люде, котрі переживають за свуй хліб насущний. Ушытка чиядь иде у нове Бгытє.

Ба што нас там чекать?

Кажуть ош буде ліпше, як было досюдь...

До тилирь нас, русинув, признавала и фінансово поддержовала лише **Мадярська держава**, за што юй наше дякованя и чисть.

Дале кажуть, ош нич не поміняться. Ош вопрос меншин **Евроунія** лишає у парафії каждой державы поокреме. Може у тому є правда, бо меншини словакув, німцув, українцув и других у Мадярщині мавуть, кромі неї і свуй отчий край, свою матір, свою державу. Наша русинська меншина за тисячу років свого существованія у центрі Европи нігда шуга їх не мала. Мы народ без своєї державы, айбо маєме свуй отчий дом - Карпаты. Наші предки, як могли, утверждали русинство, як національність, хотіли розбудити наш народ из „глубокого сна”. Сотні, тисячі нас, русинув, стали знаменитими у світі науки, культуры, айбо знамениті і наші вівчарі, лісорубы, садоводы, виноградарі, землеробы, строители, умільці, а й много других чесних людий труда, а то не лише у **Европі, айбо и у Сибіру и у Америці ай инде**. И де бы мы не были „Род наш чесний не забудеде николи”.

Айбо вернуса до вопроса: **Што нас чекать у Евроунії?**

Есе ніби-ніби ділема: Евроунія, а у ную русины, айно „Наш народ єдиний, да живет свободный”, а жити дале будеме у Евроунії...

Досі можеме похвалитися, ош про нашу меншину знавуть не лише у Мадярщині, айбо и за гатарами. Много обших дійств было за послідний час. Достаєме у сьому помінаніє и значительну матеріальну помуч.

Тогди што нам ищи треба?

Нараз кажу, што ми на душі...

Хтів бым, обы я, мої діти и онуки достали од Евроунії признаніє державної національности - русины.

Якоє основаніє сьому?

Я не історик, а художник, айбо типирь не фантазуу, коли кажу про то, што мы, русины, понад 1000 рокув є гражданами Европи.

Есе бы была здійснена воля предкув и нашего народа. Не біда, што реалізоватися она може лише за роки, айбо готовити есе треба уже днись.

Но, а кто має юридичное право ставити сись вопрос перед Евроуніюв?

За нас то не зробить никто, лише мы русины.

Первым на розум приходить воля нашего народа, дале государственні и общественні організації національної меншины русинув Мадярщини, дале **Світова Рада Русинув** и дале, я увірений, што **Папа Римський Іоан Павел II** поддержить греко-католицьку церков, котра обєдиняє русинув, поддержить во имя торжества исторической справедливости.

Типирь хочу казати своє про **програму мінімум**.

Головноє у ной - се признаніє Евроуніюв того, што русины є національна меншина Унії а не лише Мадярщини. Бо мы жиєме не лише у Мадярах, айбо и у Польщі, Чехії, Словакиї, Хорватії, Словенії, а то уже будуть у майови страны **Евроунії**. А так русинська

меншина мала бы бити подпорована нашов новов державов и духом і хлібом насущим. На сьому кончаю писати про то, што бы мині хотілося...

Дале хочу поділитися из вами тым, ош як бы нам мож заявитися у **Европі**, ош мы є, кто мы є и які мы є нині живущі русины.

Бо у Португалії, кажім, знавуть, кто такі шведы, мадяры і т. д., айбо може лем 100 їх граждан знає про русинув. И есе так є дись у половині стран **Евроунії**.

Дати про себе на знаня потребує первоочередного внимания, обы знали про нашу исторію, про науку, культуру, житя и быт. Дати знати про наших будителюв, душпастирюв, учителюв, про наших героїв у многовіковій боротьбі за волю.

Треба публікації, показ ТВ фільмув про наше прошлое и днишньое. Маєме указати наше **Богослуженіє**, сокташі, пісні и танці. Маєме улаштovati концерты народных музык и професіональных исполнителюв, композиторув. Організовати встрічі из поетами, писателями, майстрами народного искусства, художниками.

Оддати чисть Гімну, Прапору и Гербу Русинув.

И многоє другое. Напримір, нашу кухню, стравы на Великдень, на Сятий вечур из колядниками.

За які гроші то есе, звідаю я?

Примір. Для создания выставки Русинських художникув у Европі наша меншина у Ваці організовала Оргкомітет, розробила условія и кошторис выставки и розослала інформацію про есе у Посольства восьми стран, де живут русины. Просьба была одна: возьміть на себе фінансірованіє выставки, за што каждый учасник її подарує єден образ спонсорови. То виходить так, ош они нам - мы їм. Но есе окремиє єдин лише наш примір. Навірно є и другі варіанты.

А так, Мадярська держава на наше широкое представленіє у Европі окремі гроші навряд ци дасть.

Гроші мадярських русинських меншин уже розділені на другі цілі. Лишаєся єдно - пудготовити план, програму и кошторис на проведєня кажімо **Фестивалю Русинув** у одну из столиць бывшої **Австро-Мадярщини**. Той план подати при вступі Мадярщини у майови до **Евроунії** органам **власти Унії, Папі Римському, урядам Австрії и Мадярщини** из просьбов помочи нам русинам достойно представитися світові.

Розробка такого плана мала бы бити на первый раз и на подальші роки у руках русинських общественных діятелюв Мадярщини и заграниці. Цілі таких планув на днись и на дале из помочов Господа Бога могли би стати реалітов.

Но, айбо што из того, кидь тото збудєся?

Кажуть так: „Пуд лежачий камінь вода не тече”. То так. Айбо кидь зрушимо го - Европа дознаєся про нас много булше ги досі. Зрушимо другий, третій раз, може станеме русинськов меншинов на содержанії Евроунії.

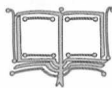
Но а дале - Надія і Віра у торжество исторической справедливости.

Честовані мої братя и сестры! Дуже бым хотів знати, ци я не сам стою серед поля из своїми мыслями?

Прошу вас, напишіть ми про свої мыслі, предложенія на муй домашный адрес:

2643 Diósjenő
Táncsics M. u. 6

Іван Манайло
депутат ВРМС

Етнографіческий очерк угро-русских (печатається в оригіналі)

Жаткович Юрий Калман

„Етнографіческий очерк угро-русских” Жаткович Юрий Калман написав на мадярському языку, затим переклав єго на русинський язык. У 1896 році часть сего труда появилась в „Етнографічному збірнику” НТШ у Львові на українському языку, што вызвало недовольство автора.

*И. Поп „Энциклопедия Подкарпатской Руси”
Ужгород, Изд. В. Падяка, 2001, стр. 173*

Продовженіє (начало у спередующих номерах).

За Благовіщенням по рядови приходить Великдень. Мож сміло казати, ож Великдень у русина є по правді „праздников праздник”, „Торжество торжеств”, так як Великдень для русина середина рока, ид Великодню ладятся май довго, Великдень чекать май нетерпеливо. Уже у Рuzдвяни святки, но особенно на Мясницях часто говорят за ото, ож коли и у кулько тыжнув буде Великдень.

Коли зайде говіня, перша а найбульша жура є каждого газды, ож як му ся змочи на паску, то єсть на муку, из котрой печеса пасхальный колач. У сівернун и из части у середнун полосі єще и днесь „паску” из ярой пшениці или жита пекуть, на южнун полосі уже бы ганьба была, кобы „паска” не из бовта (лавки) купованои пшеничной муки была. „Паску” из окремішным прикладом пекуть.

Живный четверь за такий день держать, коли ворожка и забобони май бульшу силу мають. На живный четверь звыкли телята и поросята корошати, бо ото вірують, ож на сесь день різана рана скоро и легко гоится. Кедь у єднун хыжі бульше фамилий живе, то єдна уже на живный четверь пече паску собі, бо Велика пятница декретальное свято є.

У великодну пятницу у вечері оти, котри не спекли у живный четверь паску кладуть причину на паску. На сіверной полосі єще и теперь простий квас кладуть у паску, а на середной и єжной полосі уже дружді. Мож казати, ож паску печи є найважнішее діло у році для газдині, так як из паски завичай на судьбу домашньої своей челяди. Можемо таже думати, ож из яким страгом и трепетом місит у суботу на зорях газдиня на єдном петеці стояще паску, валять и пече єи.

На Угорской Руси Воскресєніє у сами пувночи или мало пuzніше бывать и до сей отправки гибай лиш друбні діти укладуться спати. Біла челядь дома ладить ото, што „пуд паску” прийде, то єсть, на сам перед чім бултше яйець варєных, котрі без лушпины кладуть пуд паску, помалу солонину, масло коровльєе, сыр коровльєй или вучий, или же кузій, ковбаса (пикници) и шовдари (стєгно) бужєни, курицу печєну и пр. Но туюльєо всячины лиш добрі газды кладуть пуд паску, а други зайдутся, кедь яки яйця, мало солонини и сыра годни собі дустати пуд паску.

Право нести паску ид церкви приходится газді, а кедь такого не є, найстаршому глєпцови у фамилии, котрий у чистой білой скатерти на плєчах несе паску, а други рєчи „пуд паску” газдиня или єи дівка несе у кошарі или у тьяльці.

Из пасками у два ряди повстають коло церкви и на каждую паску горячу воскову свічку кладуть. Пока служба стоит, куратор избирать для священника за посвященіє

містами яйця, містами „перепічки”, а містами нисколько крейцарєй. Пуд час службы роздають и жебракам „перепічки”, яйця и други рєчи. Так як сесь день є тот, коли каждая душа, котра лиш кинутися годна, иде до церкви, и то єще така, котра про яку причину через цілий рук не была у церкви, можемо знати, ож не лиш сама церков, но и двур церкви битком набитый є людьми.

Лєдвѣ дав священник благословєніє, коло церкви такий хомот повстане, гибѣ людє от якои погібєли готіли утікати, и се вшитко за ото, бо русин ото вірує, ож чім скорше прийде домун из пасков, тім май буде му ся вєзти через цілий рук, и за ото каждый упєредити хочє другого.

Коли придуть домун, газда начнє паску и каждому уріжє из неѣ читавый дараб, ид чому за тим и из других священних рєчєй дустанє каждое свою часть. Як уже попоіли из священного, из чого кригутя на грядки сыплють у городци, а тогды имуться до варєной стрavy, особенно же до солодкого парєного молока. Коли ся погодовали, тогды старша чєлядь лѣжє утпочити, а молодеж избєрєся коло церкви, гдє забавляться до вєчурни. Мєнши діти из писанками бавляться, котрі у Велику Піатницю фарбили.

Но глєпці на Великдень май люблять на дзвунници сидіти, бо на Великдень всякий раз у дзвони треба дзвонити, а містами от рана до вєчера нєпрєстанно дзвонять. Кедь краснѣй час служить на Великдень, то через всі три дня не лиш молодеж, но и увєрстна чєлядь коло церкви избываєть час.

Готяй мясна страва дужє жадать воду, однако многі на первый день Великодня совсѣм не піють воду, бо ото вірують, ож ко на сесь день не піє воду, тот у літі на роботі не буде мати жажду. Многі и ото вірують, готя самі не учиняєть, ож ко на Великдень до повичурни нич не ість, тот увидити у церкви, ож котри жони босоркані (відьми), бо на головах их роги будуть. Кедь Великдень сухий и яснѣй, черваки не будуть шкоду чинити.

Русинє всягды поливаютя. Но из тов розлуков, ож містами не на Великдень, а на Юря поливаютя, кедь єсє свято по Великодни є. Мало гдє держать тот закон, ож мущинам лиш на другой день Великодне слобуднє білу чєлядь поливати, а на третій день біла чєлядь має поливати мущин.

*Из книги „Юрій Жаткович як історик та етнограф”
Олег Мазурок. Ужгород. 2001.*

Великдень є великим сятком у християнському світі. День Христового Воскресіння чекають вшиткі, до нього ся готувлять у першу очередь духовно, бо то є головным -очистити душу. Богатый Великдень и на традиції. У русинув они особенно богати, сесе світлоє сятко чекають не лем взрослі, а и діти. Діла дітей усе велику радость доставляє приготує писанок. Майфайні писанки кладуть у кошары и несуть сятити.

Ученики недільної школи при ВРМС активно подключилися у передсвяточні роботи. Из ціллю познакомити дітей из традиціями предкув клуб „Рускиня” организовав из дівтаками занятіє, на котрому кожда дітина розмалєвала дакулько яєць, причому разнов техніков.

Учителька Вікторія Міндак розказала дітям про писанки и указала даяку техніку. Особенно радовалися діти, кидь удалося выкласти на яйцєви узор из мониста, айбо розмалєвати яйця фарбами. Старші діти пробовали техніку воском. Писанки вийшли дуже красні и цвітот и узорами.

А заки діти фарбили писанки, члєны клуба „Рускиня” готувили вечерю, котра, як и має быти у Великодну Середу, была пустнов.

Так вшиткі мали возможность не лем покушати, а и вспомнити даякі традиційні пустні русинські блюда и записати рецепты. Великий успіх мав „галамбець”. Його приготуєвають из тенгеричаної муки. Заварюють, як токан. До нього пуджарюють квасну капушту. Выкладувуть шорами на тепшу (або огнестойкоє блюдо), поливають олайом и запікають у бловдері. Из удовольствієм їли діти и взрослі „кийзлики” (у Мадярщині їх называють „лобчанка”). Были на вечері и грибы, и крумплі, и колочена пасуля.

По вечері, коли уже фарби на писанках усхли, діти представили свою роботу. Усім дуже полюбилися писанки, не было двох єднаких. А діти радовалися и тому, што за кожду писанку достали чоколадовое яйце. За тым розобрали каждый свої писанки из тым, што покладуть у кошар из пасков и понесуть у неділю посвятити.

Тото и сталося. Діти из родичами прийшли до церкви на Ровжак тере, де каждый рук усе булше и булше кошарув несуть сятити, и посятили свої писанки.

(Фото позирайте на убкладці)

М.

Русинські вісті

Ruszin hírek

* **10-го марта** состоялось засідання ВРМС у вароші Шарошпоток. Газдов сього виїздного засідання був председа Русинського Меншинового Самоуправленія у Шарошпоток Янош Кожнянський. Майже три дні мали сьме можность быти гостями у русинув Земплина. Перший день отбылося засідання ВРМС, на котрому обсудили сьме проведєну діятельность и плани на дале. Председа ВРМС Віра Гіріц розказала, які конкурсні гранты, котрі суть у сьому році, як варто подавати на грант, які маєме шанси и возможности. Далє обсудили сьме, як стоит діло из законом про національні меншины Мадярщини. Мадярський Парламент уже начав дебаты и обсужденія нового закона, де майглавним направлєнієм є: не дати возможности надалше процвітати етнобізнесу. А йсе значить майголовно, ош депутатами можуть стати лем тоті людє, котрі направду относятся ид тої вадь иншої меншини. Позад сього буде заложєна комісія, котра буде перевіряти и тих, ко буде ся балотіровати у депутати, и тих, ко буде за них голосовати. Кидь сись закон вступити в силу, то так звані симпатизанти, котрі аж нияк не относятся до етнічних меншин, не будуть мати ниякої можности стати депутатами. Віра Гіріц перечислила основні критерії діла тих, ко хотів бы на дале быти депутатом: знаніє русинського языка, культуры, истории, традицій русинув, належность до русинської общины.

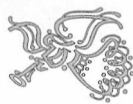
Пусля засідання ВРМС началась торжественна часть нашого перебування у Шарошпоток. Файный емоційальный настрой зробила Едіта Томаш историк-музеолог, член Общества Раковці II. Она зробила дуже детальний доклад про живот Ференца Раковці II. По просьбі наших читатєлюв доклад др. Едіти Томаш

опублікуєме в далшому числі новинки.

У Шарошпоток приїхали не лем члєны ВРМС, а и многі другі члєны разных русинських самоуправленій и просто русини из разных варошув. Приїхали они из Пийча, Дємрова, Ваца и т. д. Русини чествовали память своего князя возложєнієм вінкув до памнятника Ференца Раковці у Шарошпоток, а на другый динь делегация поїхала у Борші (Словакія), де возложила вінок коло его бюста.

Од имени вшитких нас хотів им подяковати Яношу Кожнянському и Русинському Меншиновому Самоуправлєнію Шарошпоток за файну організацію и красний прийом. Надіємєся, ош и надалє процес консолидації русинських самоуправленій Земплина из другими самоуправлєніями Мадярщини буде кріпитися, дякувучи таким файним торжествам.

* **22 марта** состоялось рядное засиданіє Колегії Народностної Інформатики (КНІ). Позад фінансових проблем Колегія у сьому році не уголосить великі гранти. Айбо шпорованя не буде значити, ош ниякої помочи КНІ не подасть меншинам Мадярщини. У юнію Колегія має можність прийняти дітей віком 14-16 рокув в інформаційні табори у рамках програми (e-Magyarország), відповідний - Саболч Біро. Табор плануєся на єден тиждень. Ціна - 8.000 форінтув на єден тиждень. Принимаються діти и поза гатарув. Групи будуть ся складати по можности из дітей єдної народности, оби пиля укріплення етнічної ідентити завязалися и файні межинародні контакти. Діти дустануть інтенсивний курс інформатики, хоснованя інтернета и такой будуть мати можність слухати лекції про демократичні принципи політичного устроєя Європейської Унії. Дальші деталі іщи не познаті, зато кидь кто має інтерес до сього табора, то прошу писати у нашу редакцію, авадь на e-mail lavinec@freemail.hu.

На засіданні КНІ пан Іштван Фретян уголосив, ош ищи у сьому місяці вшыткі Вседержавні Меншинові Самоуправління Мадярщини дустануть нові компютери. Йсе звязано з тими полномочиями, котрі дустануть Вседержавні Самоуправління, оби мати можність перевірити тоті меншинові самоуправління, котрі уграли гранти на компютери. Єдним майважним умовієм гранта было то, ош самоуправління мають вести документацію по-русинськи и у кунці сього рока мають загнати до ВРМС хоть лем єдну повну сторінку текста по-русинськи про проведену роботу самоуправління. Зато хочеме привлечи вниманіє тих, ко виграв сись грант, оби не забыли про йсе, бо в іншому припаді КНІ оцінить сись проступ, ги несоблюденіє умовій гранта и не допустить хоснованя компютерув, забере їх назад.

* **Межинародный книжный фестиваль**

22-25 апріля у Будапешті проходив Межинародный Фестиваль Книги. Вседержавна Бібліотека Иноязычных Книг уже десятый раз взяла на себе організацію и проведеня выставки-продажи. Фестиваль проходив у Конгрессному Центрі Будапешта. Вшиткі 13 меншин Мадярщини представили свої новинки, книги й другі прикладники, учебники, шилияку поліграфічну продукцію. Стенд мадярських русинув був далеко не самим малым. Не позираючи на то, ош сьме майже сама мала меншина межи 13-ти мадярських меншин, представили сьме доста много выпущенных книг. За послідні дакулько рокув выйшло бульше десяткув книг и новинок по-русинськи. А йсе дуже великий результат, ходем упомянем тот факт, ош

даз 50 рокув у Мадярщині нияка література по-русинськи не выпускалася. У публіки визвали великий інтерес книги, котрі ся появили за послідні рук: Андраш Бенедек „Русины - Gens fidelissima”, Календарь-Альманах 2004, Иван Керецман „Вручаніє” (Хор и співанки на слова Александра Духновича и современных русинских поэтов). Книга была выпущена на честь уголошеня ЮНЕСКО 2003 года, годом А. Духновича. „Вручаніє” стала 100-в книгов издательства В. Падяка. Мож уповісти, ож книга стала гибы символом єдности русинув шилияких держав, бо появилсь йсись красний труд дякувучи Дослідному Центру Карпатоэнавства при издательстві В. Падяка (Ужгород), Вседержавному Обществу Русинської Интелігенції им. Антонія Годинки (Будапешт) и Общества Русинув Чеської Республики (Прага). Презентація „Вручанія” отбылася 28 апріля в Будапешті у зданіи ВРМС у 17.00 годин. Майже то было вишнєє веліня, ош презентація „Вручанія” у Будапешті пройшла иппен пуд час Духновичевского чтенія, приуроченого до дня рождєнія нашего великого будителя А. Духновича.

Быв представленый туюко што выпущеный на трьох языках альбом-каталог маляра др. Атаназа Фединця, про котрый докладніше напишєме у слідуєчому номері. На стенді межи прикладникув красної русинської літератури была выставлена і наша новинка „Русинський Світ”, котра многих заинтересовала.

* **Народностна Молодежна Премія 2004 рока**

Сього рока состоялась передача Народностной Молодежной Премии 2004 рока. Серєд дітей 13-ти меншин Мадярщини было награждено 30 дітвакув. Вседержавное Русинськое Меншиновое Самоуправління гратує лавреатам Народностной Молодежной Премії Андрашу Семану из Комловшки и Григорію Вараліяі из Гейокеркстура. Передача премії отбылася у торжественуї обстановці у Будапешті у ЕКО центрі. Русинським дітям лавреатам на церемонії лично гратували подпрєдсєди ВРМС др. Маріанна Лявинец и Янош Кожнянський.

* **16-22 апріля** у Будапешті уже третій раз проходила Стріча-Фестиваль Народних Театрув. На пресс-конференції по сьому поводу прєдсєда Фондації Національных та Етнічных Меншин Мадярщини Антал Гейзер уповів, ош у началі 90-х рокув перший раз

состоялся такой Театральный Фестиваль, пак пусля довгого перерыва у прошлому році празник Народних Театрув пройшов другий раз. У прошлому році были представлені колективи 8 народностей, сього року 12 народностей представили 17 выступлений у будапештському театрі Талія.

*** 3 апріля** у Мукачеві пройшло засідання обласної конференції научно-культурологічного Общества имени А. Духновича. На засіданні був прийнятий план роботи Общества, назначені приоритетні теми на 2004-й рок. Єднов из них была затвержена така тема: „У міру можливости удержованя живого контактованя из Вседержавним Обществом Русинської Інтелігенції им. Академія Антонія Годинки ВОРИАГ (Мадярщина), „Русска матка” Воеводина, з дружеством „Руснак” (Хорватія). У засіданні прийняли участіє члени ВОРИАГ Йолана Стринська и депутаты Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправління др. Маріана Лявинец и др. Степан Лявинец. Русини Подкарпатя, представителі варишських, районних и сільських організацій Общества им. А. Духновича дустали од русинув Мадярщини Календарь-Альманах 2004 и новинки „Русинський Світ”. Намітили сьме дакулько розширених проектув на сись рук: провести у септембрі міжнародну конференцію на тему „Русинистика - наука за русинський народ”. Організаторами конференції будуть: Научний сектор Общества им. А. Духновича (Мукачево), „Русинська оброда” (Словакія) и Общество ВОРИАГ (Мадярщина).

Дале красное общество обсудило організаційні моменти и намітило план роботи у научній секції, план роботи над теоретичним наслідством А. Духновича, план роботи педагогічного сектора, сектора культуры и спорта.

Такой уголовили юбілейні дати 2004 рока и приурочені до сих дат торжества.

110 р. смерти А. Кралицького (1.02.1844) - конференція

140 р. народження А. Годинки (7.02.1864) - конференція

100 р. смерти И. Сильвая (6.13.1900) - конференція

190 р. народження И. Раковського (5.03.1814) - конференція, В. Березный

95 р. народження П. Линтура (4.05.1909) - фольклорное свято в Ужгороді, Мукачеві

240 р. народження П. Лодія (4.05.1764) - конференція (Мукачево)

40 р. смерти А. Карабелеша (4.09.1964) - конференція (Свалява)

235 р. народження М. Балудянського (26.09.1769) - конференція (В. Лучки)

160 р. народження Є. Фенцика (5.10.1844) - конференція (Мартинка-Тибава)

Єдну дуже красну ідею хотів им би уділити окреме. В октовбрі сього рока Мукачевське городське Общество им. А. Духновича хоче організувати літературну конференцію „Драматургія А. Духновича и його погляд на русинський театр”. В рамках конференції - представлення драми Е. Фенцика „Покореніє Ужгорода” у Мукачевському драмтеатрі.

Русинські вісті накурто

*** ВРМС, Общество Русинської Інтелігенції им. А. Годинки, клуб „Русиня”** 28 апріля в 17. годин у резиденції ВРМС організували „Духновичевські чтенія”. У програмі: літературний обзор и чтеніє произведений А. Духновича, выступление ученикув недільної школи, презентація музыкального альбома І. Керецмана „Вручаніє”, выступление квартета им. А. Годинки.

*** По традиції в русинських поселеннях Комловшка и Шатораліауйгель** 30 апріля запалилася таборова ватра.

Др. Степан Лявинец

Честовані русини!

ВРМС, Общество Русинської Інтелігенції им. А. Годинки мають честь прикликати Вас и Вашу милу родину на **сяткованя Дня Русина**, котрое одбудеся 22 мая в Асоді. Сято ся начне у 10 годин из грекокатолическої служби по-старославянськи у церкві (ул. Св. Імре 7). У 11.30 отбудеся сяточное откритіє праздника у Культуральному Центрі (Сободшаг тир, Szabadság tér 10.) и концерт.

Програма концерта:

Выступление ученикув воскресных школ Комловшки, Будапешта и дітей из Пийча.

Квартет им. А. Годинки под управлением Тибора Бониславського.

Русинський фольклорный ансамбль.

Выступление Йожефа Тадлера.

Співає Віктор Мошшані.

Пусля концерта, у 13.00 - откритіє выставки витварного искусства русинських малярув.

Обід у 13.30.

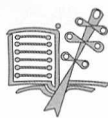
Детальна інформація по телефону: 06-1-468-26-36.

*** Честовані читателі!**

Слушайте передачу Русинського Радіо на габах 873 кГц кождый вторник у 21.30 на габах Кошшут Радіо Будапешт.

*** Kossuth Rádió - Nemzetiségi műsorok Ruszin nemzetiségi műsor.**

A műsor a Budapest 873 kHz-on és a regionális stúdiók hullámhosszán hallható minden kedden 21.30-22.00. A műsor éjjel-nappal hívható telefonszáma: 06-1-238-7018 (hangposta). E-mail címe: rena@kossuth.radio.hu

Досліджуємо предкувські слова

Старша чиядь ще добре тямить чорнило своїх шкільних рокув. Казали за нього „тинта”. У Духновича знайдемо: „Мамко, мамко, куп ми книжку, тинту, папір і табличку...” Для писання чорнилом треба було і перо, - в народі називали його „пенно”. А писали ще й олівцем - „церузов”. Так що повний набір знаряддя для писання на папері буде такий: пенно, тинта і церуза. Но мусиме ще споманути аспідну табличку в деревляну рамці, на яку писали „ґріфликом” - паличков, уроблинов из сланцю-шифера. А ще писали „ґридов” - крейдов на дощці, коли у класній комнаті.

Што то за слова, вудки їх маємо?

Всі они латинського оригіналу, лем „ґріф” позичили сьме из німецького, додавши йому наш славянський суфікс - „ґріфлик”. „Тинта” - од латинського „тінго”, што означає „замочити”, „зволжити”. Но наше слово спознаємо лем у його формі супіна - „тінктум” (вудсі - „тинктура”). Итак, слово „тинта” треба розуміти не як фарба, а як рідину. А она може быти хоть-якого цвіта: синя тинта, зелена тинта, фіолетова, чорна... А „чорнилом”, за логіков, - лем чорнити. Завто нам так смішно, коли чуємо: „червене чорнило”. Подобное недоумисленя допускаємо, коли говориме: „побілили хижу синеньким, зелененьким...” Такі недоречности говорять за то, што наш язык ще дуже несовіршений.

„Пенна” також латинське слово, што означає „перо потяти”. Для писання хосновали крупне гусяче перо. По аналогії з „перо” наші предки говорили „пенно”. Нынє вже не хоснуємо ни тинту, ни пенно, бо маємо кулькову „ручку”. Сесе також од бідности языка - именувати річ „ручков” лем за то, што хапаємо її руков: ручка дверей, ножа, саблі... Даколи ненароком мож вскочити в каламбур: „Возьми ручку в праву ручку” - мати дітині. Не мож заблокувати слово, котре вже загально прийнято. Но в минуту доброї налады даколи любимо пофільговати словом „писало”.

„Церуза” - олівець - так само давне слово. Латинське „церула” означало червений ґрифель, яким перекресльовали помилку и надписовали правилну форму. З часом сесе слово трансформовалося в „церуса” и односиломя до ґрифельу хоть-якого цвіта. Таков її маємо и сьогодні: церуза, церузка. З тов разницьов, што тот ґрифель нынє кладуть у деревляну оправу. Туй треба повісти и за тинтову церузку. Її резинка не брала. Хосновали її служачі при оформленю документув з копійов. А бідні школярі вынимали из оправы сердечко, розмывали у воді и мали туню фіолетову тинту (фіолетове чорнило), яку дуже не одобряли вчителі, бо загальнопринятю была синя тинта. Ще й приповідка была: „Губы му сині, ги тинта”.

Руськи, коли прийшли до нас, принесли з собов фіолетову тинту. Діти вопросительно позирали на вчительу, гібы хотіли позвідати: А тепір мож хосновати таку тинту? А самых руських щиро шкодовали, ош не мають порядної тинты, лем мусять розмывати тинтову церузку.

Мы порылися в даяких архаичных назвах орудій письма. Прийшли они у бисіду старых русинув не безпосередньо из латини, а через мадярський язык, у чфері якого наші предки много століть перебували. Всі народы перебирають чужі слова, коли на то потреба. Перебирали и русины. Днесь мы очищаємо наш лексикон од архаизмув. Мы без жалю попрощалися из словами „тинта”, „пенно”, „ґріфлик”, „табличка”, бо їх просто ни-до-чого аплікувати у нашум модерну житю. Айбо „церузка” жие! Она може за себе постояти перед украинськов кальков з німецького: „Блайштїфт (оловяна паличка) - олівець, або поширеним у нас тюркським „карандашом”, який бы мож тоже калькувати як „чорнилець”. Мы и не

задумуємося над тым, як парадоксально высловлюємося, коли кажемо „червений карандаш”. Бо то значить „червений чорнилець”. У словосполученю „червена церуза” не буде парадокса. То чого бы сьме мали выдворити такі слова из русинського языка?

Який маємо выслідок из нашего досліда? Русинська бисіда - се цивілізований язык. Нее у нас слув безграмотных, глупых, простацьких. А у даяких позичених чужих словах еге яка глибока и благородна родословна. Ци то свое, ци чужое - русинське слово добре служить народу для його утвердження и духовного розцвіту.

Василь Молнар

Балада за русинське слово

*Под небесным шатром у Карпатах -
В верховинських и дульнянських хатах
Споконвік переливно-дроздово
Щебетало русинське слово.*

*Сесе слово в боротьбі сьме калили,
Крузь віки пронесли, всокотили...
Кось не хоче признати русина!*

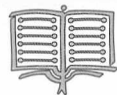
*А тепір? Што за Божа година?
Замели на могилник-смітник
Його родный русинський язык!
Из дітинських сердець вытравляють,
А дорослых ганблять, унижають.*

*Наш язык подкарпаторусинський,
Наш страдалный язык материнський...
Не даме му безслідно пропасти -
Поратуйме його од напасти!*

*Мы обметеме з нього смітя
И наведемо зась до житя!
Обы в нашу отчизні свободно
Жила бисіда наша гародна!*

*Стрепенися, русинське слово!
Задзвени переливно-дроздово!
Най утішаться горы й долины,
Ош живі ще в Карпатах русины...*

Василь Молнар

АПРІЛЬ

- 3.04.1867** - Начав виходити перший русинський педагогічний журнал „Учитель”, под редакційов Анрія Репая.
- 7.04.1989** - Русины Польщі зареєстрували „Стоваришеня Лемків”.
- 8.04.1779** - Умер Алексій Илкович, каноник, еден из представителюв неолатинистики. Написав знамениті панегірики от имени русинського народа императору Иосифу II. Рахуєся одним из найліпших поетув, писавших на неолатинському языку.
- 11.04.1929** - Родила ся у Межилаборцях Анна Галчакова, зната народна поетка и писателька.
- 14.04.1911** - Родив ся Теодор Ромжа, єпископ, Мукачевской Греко-католической єпархії, великомученик. Умер 1 новембра 1947 рока, отравлен сотрудниками совітского КГБ у Мукачевській городській больниці. Єпископа убили за отказ перейти у Православіє.
- 16.04.1941** - Родився Димитрій Поп, знамый славист, еден из составитлюв украинсько-русинського словаря, успішно робить над совершенствованієм русинського літературного языка, автор многих книг, составляє учебники для русин-ських школ, принимає активное участіє у научных кон-ференціях в Будапешті.
- 18.04.1923** - Родився Иван Лявинец, Пражский греко-католический єпископ, Екзарх гр.кат. церкви у Чехії. По порученію єпископов П.Гойдича и В.Гопка возглавляв гр.кат.церков ЧСР в ілєгальности, за што сидів у темниці. Талантливый поет, писатель /псевдонім Иван Горянин/. Основатель и редактор журналов „Благовісник”, „Зоря”, „Єдиним серцем”.
- 20.04.1690** - Быв высвячений на єпископа Мукачевського Грек Йосиф де Камеліс. Первым почав печатати книги на русинському языкови /„Катехизм”, „Азбука”/.
- 21.04.1904** - Родився єпископ Василь Гопко, русинський патріот, хранитель старословянського церковного обряду. Умер 23.07.1976 у Пряшові. Провозг'яшений Блаженным у 2003.
- 22.04.1802** - Родився у с. Тибава Венелін Гуца, знатый слависта, фольклориста, историк, філолог и общественный діятель. Занимав ся историєв Болгарії и Подкарпатя.
- 24.04.1646** - Была подписана УНІЯ у Ужгородському замку. Тым кіпом русины стали назад греко-католиками.
- 24.04.1803** - Родив ся Александер Духнович геніальный будитель русинов, педагог, мыслитель, историк, драматург, публіцист. Автор гимна „Подкарпатські русини”. У 1851 році у Будапешті видані його „Литургическій катехизис” и знаменитый „Хліб души”.
- 24.04.1906** - Родився Андрій Карабелеш, еден из майталантливых поетув Пудкарпатя. У 1928 році у Ужгороді вийшов перший зборник поезій А.Карабелеша „Избранные произведения”, у 1929 другий „В лучах рассвета”. Из 1954 рока жив у Словакиї. 1955 році у Пряшеві вийшов послідний зборник поезій А. Карабелеша „В Карпатах”.

Церковный календарь

1. Четвер	Марії Ениптянины	19. Понеділок	Іоанна преп.
2. Пятниця	Тита преп.	20. Второк	преп. Федора и Александра
3. Субота	Лазаря	21. Серєда	Януарія свящ. муч.
4. Неділя	Цвітна Неділя	22. Четвер	Фомы, Теодора
5. Понеділок	Великий Понеділок Теодула и Аґатопада муч.	23. Пятниця	Георг'ія Побідителя
6. Второк	Великий Второк, Мефодія, Архипа	24. Субота	Саввы
7. Серєда	Велика Серєда Георг'ія. Калліюпа	25. Неділя	Марка Евангеліста. Неділя
8. Четвер	Великий Четвер, ап. Фомы	26. Понеділок	Мироносиць
9. Пятниця	Велика Пятниця СП. Евсихія муч.	27. Второк	Василія свящ. муч.
10. Субота	Велика Субота Терентія св. муч.	28. Серєда	Симеона свящ. муч.
11. Неділя	Великдень	29. Четвер	Ясона и Сосипатра ап.
12. Понеділок	Світлый Понеділок, Василія св. муч.	30. Пятниця	Св. 9 муч.
13. Второк	Світлый Второк Артемона св. муч.		Якова апостола
14. Серєда	Світла Серєда Мартина исп.		
15. Четвер	Світлый Четвер		
16. Пятниця	Світла Пятниця. Аґапіи и Ірины		
17. Субота	Світла Субота. Симеона		
18. Неділя	Іоанна преп. муч. Віктора		

Катехизація по матеріалам

„Малого греко-католического Катехизма про русинські діти”

Составив: о. Франтішук Крайняк, гр. кат. душпастырь в Межилаборцях.

Патріархи

Злоба усе оставала межі людьми. Вшиткі забули про єдного правдивого Бога. Зачали поклонятися сонцю, місяцю, зіздам и звірятам. Стормы, каміня, сонце, зізды и звірята держали за богув. Межі поганими жив єден побожний чоловік, котрый назывався Авраам. Господь Бог його выбрав, шобы сохранив правдиву віру. Авраам стався праотцом израильского народа. Вун жив в Канаанской землі. Пузніше тота земля называлася израильсков, вадь жидовськов. Мы называєме тоту землю „Свята земля”, бо там жив и умер Исус Христос - Спаситель світа, котрого первым людям обіцяв Господь Бог.

Содома и Гомора

Авраам раз сидів коло свого шатра и увидів подходить трьох путників. Закликав їх до себе и погостив хлібом, маслом и молоком. Они йому уповіли, што у його жоны Сары родиться дітина. Ищи йому уповіли, што Господь Бог знищить города Содому и Гомору позад їх великих гріхув. И так сталося. Сіроогняный дощ знищив города и їх околиці. Тепер є на тому місті Мертвое море.

Аврамова жертва

Сторучному Авраамови от девяностотручной жоны Сары, як и обіцяв Господь Бог, народився сын, котрому Авраам дав имня Исаак. Коли хлопец вырос, Бог хотів випробовати Авраамову віру. Наказав йому, шобы пожертвовав своего сына. Авраам дуже любив Исаака, айбо не противився Божуй волі. Вывув сына на гору

Морія, зробив жертвеник и наклав на нього дерево. На верх жертвеника положив звязаного сына Исаака. Коли узав нож, шобы убити сына, зачув Божий голос: „Аврааме, Аврааме! Не убивай своего сына, я уже видів твою послушность”. Тогда Авраам узрів у рушовой барана, котрого пожертвовав Богу вмісто своего сына Исаака. За тоту послушность rozmnozhev Господь Бог Авраамовое потомство як небесні зізды и морський пісок. Из того покоління пак народився Спаситель світа Исус Христос.

Исаак

По Авраамовой смерти патріархом стався його сын Исаак. Исаакови от Ребекки народилися два сыны: Исав и Яков. Исав ходив вадасити на звірів. Яков был пастырьом овец. Сталосся ош Исав прийшов дому из вадаскы и был дуже голодным и увидів Якова їсти шовковицю. Йому так хотілося їсти, што продал Якову свое наслідство за миску шовковиці. Исав был первым сыном Исаака и мав по смерти отца достати цілый маєток, як наказовав закон. Но коли Исав свое наслідство продал, то уже вун не мав достати маєток, а мав достати Яков. Исаак постарів, осліп. Перед смертю вун покликав до себе сына Исаака и наказав йому ити на вадаску и приготовить дашто поїсти. У тот день хотів Исаак дати своему сыну Исаакови отцовское благословеніє. Айбо Ребека булше любила молодшого сына Якова. Зарізала двох козлят и облекла Якова у Исааковы лахи. Яков пушов до отца. Сліпый Исаак думав, што тоє Исав и благословив його. Коли Исав вернулся из вадаскы, дознався про тото и хотів Якова убити. Но вун утік до Мезопотамії до брата своі матери - Лавана.

Тигр (басня)

Тигр лежав в гушавині и облизовався. Недавно убив кротку лань з телятком єі, наївся мяса, напився крови и теперь отпочивав. Сонно позирал около себе и размышлял о том, як мудро есть сей світ заряджений - для тигров. Раз лишь взор его упав на муравлиня в отдаленности дасколько кроков перед ним. Муравлиня было ще невеликое, видно было, что маленькі чорні муравлі лишь недавно почали будувати собі новый дом, новое жилище. Приліжно бігали муравлі сюда-туда, тігали огромні до их великости стебла, переключовали камінці, робили дорожки, выношували на сонце біленькі куклы, одним словом цілое муравлиня представляло собою образ мирной и честной роботливости.

Раз лиш из гушавины вырлося множество великих, червоных муравлев - всі сильні, отважні воители з великими головами и острыми, твердыми кусалами. Верглися на безборонных чорных муравлев, почали их убивати, діточок их рабовати. Гніздо их немилосердно розбивати. Тигр вытріщив очи и з дивованьем позерав на жестокое зрілище. Потом розсердився и сказал:

„Якое варварство напасти на безборонных!
Який се світ, яка се мораль!”

Вскочив и своими широкими лабами розмісив цілое поле битвы, так нападников, так и нападєных. Потом успокоився и удовлетєный самым собою ляг на свое прежнее місто. Почав дримати и уже засыпляючи пробормотав:
„Дарьмо! Нічого нїт на світі так вовышеного, як коли у когось суть принципы!”

И. Б.

„Карпатська Неділя” № 16, 1929 р.

Мориляк Валерія

Родила ся у Берегові, што на Пудкарпатю, має 45 рокув, по спеціальности агроном-плодоовочевод, робила на Закарпатській сільськогосподарській дослідній станції. Нынї жиє и робить у Будапешті. Депутат ВРМС и член жуночого клубу "Русиня".

Салат "Коктейль"

Продукты: 1 дараб свікли, 1 велика чорна редька, 2 квасних яблука, 3-моркви, головка цибулі, 2 зубка чеснока, 1 гума зеллера, пув децы оливкового олаю, суль, спеції.

Приготовленіє: нашинковати почищені продукты на грубуй терці, полити оливковим олаєм, посолити а кить дако любить и спеціями мож посипати, помішати, покласти у студенеє місто даз на єдну годину.

Сись салат дуже багатий на вітаміны, а май цінноє у нёму тотя кулькуєсть клітчаткы, котра дуже хосеннана нашому організмови.

Паста

из дикоростущих лікарських трав

Беруться лікарські трави: кропива, листья

одуванчика (чорбовки), подорожник, команиця, мати и мачоха, спориш, листья и цвіт липи, листья берези и малины тай иншакі трави. Ид ним мож додати мало галузок из черемхи (она придасть запах миндаля). Ушитко треба перемити и перемолоти.

Паста солодка: трави змішати з медом. Така паста ся тримать у холодильнику місяць, а кить закрутити банку, то мож сохранили и довже.

Паста солена: Трави змішати з олаєм, мож докласти до них цибулю, зелень путрушки, чеснока, укропа. Сисю готову пасту мож мастити на хліб. Чайна ложка таких приправ-паст принята до їди, обеспечит организм ваш суточнов дозов мікроелементув и вітамінів. Зимов мож зробити такі пасты из сушеных трав.

Паляниці из травяної муки: лікарські трави посушити, потовчи на муку. Додати пшеничну муку ужиби ся скріпила масса и спечи ги паляниці у олаєви.

Майонез из творога

Продукты: 100гр.творога, 1,5 ст. л. олаю, 2 зубка чеснока, 1ст. л. молока, мало черленого солодного попру, зелень петрушки. Творог добрі взбити з деревлянов колотувков и помали примішувати ид ньому олаю и молоко, заправити з розтертим чесноком и посіченев зеленев петрушков.

Валерія Мориляк

Нецовый калапик

У такому калапику нам не страшні ниякі фіглі літнєго сонічка!

Запрошує дорогих читателёк журналу Русинський Світ до хосенної забавы: уплетім своим дівчаткам калапик на літо.

На таку модель потребуєме 35 г памутовых ниток доста товстых, обы калапик держав форму.

Поступ работы:

Уплетеме ланцок з 9 очок, замкнеме у круг. Сплетеме чотири воздушні очка, які замінят по высоті стовпик з двома намітками. Три воздушні очка розділявут стовпики з двома намітками. Нецові шорикы ся

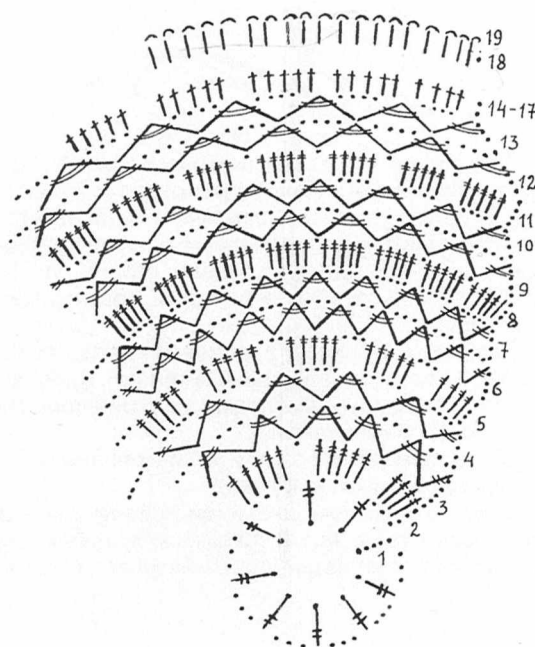
плетут так: стовпик з двома намітками не уплетат ся до кунця (має ся на гачкови убстати два очка), робиме два намітка, уколемє у очко позад схемы. Плетеме стовпик, докудь не буде на гачкови три очка, круз котрі протягнеме нитку за єдним разом.

Починавучи з 14. шорика, робиме крисы: стовпики на крисах лем з єдним намітком, без інтервала. Так плетеме до 18. шорика. Далє єден шор стовпикув без намітка. Завершимє плетиво пувстовпиками: протягнеме нитку круз косичку крайкы и очко на гачкови.

Мож зробити крисы май широкими: треба уплести булше шорикув. Лем додавати позад каждого пятого стовпика по єдно нове очко, обы ся полотно крис росширило.

Уплетіт тай най ся носит на здоровля!

Авторка модели и фоткы Тамара Керча з Ужгорода.

Наслідство А. Годинки і наша сучасна мовна реальність Василь Хома.....	стр. 2, 3, 4
Виступлення Др. Ласло Медве пуд час посвячення пам'ятної таблиці акад. А. Годинки у Пийчському Університеті.....	стр. 4, 5
Духнович - як священник - о. М. Бескид.....	стр. 6, 7
Год Александра Духновича - Валерій Падяк.....	стр. 8, 9
Што нас, мадярських русинув, чекає у Європі? Иван Манайло.....	стр. 10
Великодні сокташі. Етнографічний опис угро-руських Юрій Жаткович.....	стр. 11
Клуб „Русиня”.....	стр. 12
Русинські вісті.....	стр. 12, 13, 14
Досліджуємо предкувські слова- Василь Молнар.....	стр. 15
Пам'ятні дати, Церковний календарь.....	стр. 16
Для діточок.....	стр. 17
Русинська кухня - Валерія Мориляк.....	стр. 18
Нам пишуть - Тамара Керча (Ужгород).....	стр. 18

Kiadja
az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Mikóházi István
felelős szerkesztő
Dr. Ljavinyec Sztjepán
főszerkesztő;
Dr. Lyavinec Mariann, Bubnó Tamás
szerkesztők;
Manajló András
művészeti szerkesztő;
Szkiba Irén szerkesztőségi titkár;

A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel.: (06-1) 220-8005, Tel./Fax: (06-1) 468-2636
E-mail: rusynskijsvit@orko.hu
http:// www.ruszinok.hu
Nyomdai munkálatok: **AMG experts Bt.**

Выдає:
Вседержавное Русинське Меншинове Самоуправление

Члены редакции:
Др. Іштван Мікогазі
ответственный редактор;
Др. Степан Лявинец
главный редактор;
Др. Маріанна Лявинец, Томаш Бубно
редакторы;
Андрій Манайло
художественный редактор;
Ірина Скиба секретарка;

Адрес редакции:
1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.
Тел.: (06-1) 220-8005, Тел./Факс: (06-1) 468-2636
E-mail: rusynskijsvit@orko.hu
http:// www.ruszinok.hu
При передрукуванні посилатися на "Русинський Світ"

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровала: Фондація Національних та Етнічних Меншин Мадяричини.
A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány
és a Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület támogatásával jelenik meg
1000 példányban.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОИСТИННУ ВОСКРЕС!

